

Hajalan kylä- suunnitelma

Sisällysluettelo:

1. Miksi kyläsuunnitelma laadittiin ja miten?
2. Historiasta nykypäivään
3. Kylän nykytilanne
 - Sijainti ja liikenne
 - Kunnallistekniikka
 - Palvelut ja elinkeinot
 - Väestö
4. Kylä asumisen paikkana
 - Hajala asuinympäristönä
 - Yhteishenki ja toiminta kylällä
5. Kylän SWOT-analyysi
 - Vahvuudet
 - Mahdollisuudet
 - Heikkoudet ja uhat
6. Tulevaisuuden tavoitteet
7. Käytännön toimet
 - Taulukkomallinen kyläsuunnitelma
8. Liitteet

Miksi Hajalan kyläsuunnitelma laadittiin ja miten?

Lähtökohtana kyläsuunnitelman ja kyläkaavan laatimiselle on tarve Hajalan kehittämisestä sekä kylän pitämisestä elinvoimaisena. Hajalan suunnittelussa on yhdistetty maankäytöllinen ja toiminnallinen puoli. Tarkoituksena on, että toiminnallinen kyläsuunnitelma ja maankäyttöä koskeva kyläkaava yhdessä muodostavat konkreettisen työkalun, jonka avulla kylän kehittämistä voidaan ohjata haluttuun suuntaan. Tämä työ sisältää suunnittelun toiminnallisen puolen ja tässä esitellään Hajalan kylää sekä taustatietojen valossa että kyläläisten näkökulmasta. Suunnitelman sisältö perustuu asukkaiden näkemyksiin kylänsä kehittämisen suuntaviivoista. Suunnitelmien sisältöä käytetään pohjana, kun Hajalan yleiskaavoitustyö käynnistyy vuoden 2012 aikana. Kyläsuunnitelma toimii keinona tehdä Hajala tunnetuksi sekä omien asukkaiden kesken että ulkopuolisille esimerkiksi uusien asukkaiden ja kunnan suuntaan.

Hajalaan on aikaisemmin laadittu suunnitelmia kuntalähtöisesti yhdessä asukkaiden kanssa. Vuonna 1981 laadittiin kyläsuunnitelma ja osayleiskaava, joiden tarkoituksena oli taata kylätaajamien elinkelpoisuus ja viihtyisyys osoittamalla uudisrakentamiselle ja elinkeinotoiminnalle kylärakennetta eheyttävät sijoituspaikat. Myöhemmin 1980-luvun lopulla asukaslähtöistä suunnittelua vietiin eteenpäin Hajalassa SOFY-hankkeessa, jonka pohjalta saatiin hajalalaisten laatima kyläsuunnitelma sekä vuodelle 1995 päivätty ehdotus Hajalan osayleiskaavaksi. Hajalan alueen uusi kaavoitustyö käynnistyi 2005, mutta jäi kuntaliitoksen myllerryksessä kesken. Nykytilanteen valossa nämä suunnitelmat ovat keskeneräisiä ja vanhentuneita.

Nykyinen kyläsuunnitelma ja sen yhteydessä laadittu kyläkaava ovat syntyneet tuloksena Salon seudun koheesio- ja kilpailukykyohjelman tukemasta toiminnallisen kyläsuunnittelun ja kyläkaavoituksen hankkeesta, johon hajalalaiset hakivat osallisiksi ja tulivat valituiksi keväällä 2011. Kyläsuunnitelman työn pohjana on ollut ensimmäisessä kyläkokouksessa valittu seitsemästä hajalalaisesta koostuva suunnitteluryhmä, joka on kokoontunut ratkomaan kylän kehittämisen kannalta tärkeitä kysymyksiä yhdessä kyläsuunnittelijan sekä kahden kunnan viranhaltijan kanssa.

Kyläsuunnitelman laatimiseksi on kerätty laajemmin kyläläisten näkemyksiä kylästä ja sen kehittämisestä. Tietoja kerättiin kyläkyselyn lisäksi erilaisissa kyläkokouksissa ja tapaamisissa maanomistajien kanssa. Kyläkysely järjestettiin heinäkuun aikana, ja vastauksia siihen tuli yhteensä 63 kappaletta. Kyselyssä tarkasteltiin kylällä toimintaa, alueen erityispiirteitä sekä kehittämisen kannalta tärkeitä kysymyksiä. Suunnittelun aikana nousi esille kyläläisiä yhteisesti koskettavia laajoja kysymyksiä, kuten kunnallistekniikan saavutettavuus ja laatu erityisesti viemäröinti ja tiestön kuntoa koskien. Toisissa asioissa kyläläisten mielipiteet ja näkemykset kylän kehittämisen suuntaviivoista eriävät esimerkiksi sen suhteen, kuinka voimallisesti kylää tulee kehittää jatkossa.

Tulevaisuuden tavoitteiden toteutumisen tueksi kyläsuunnitelmassa esitetään erilaisia toimenpiteitä ja jatkohankkeita, joilla määriteltyjä tavoitteita viedään eteenpäin konkreettisin toimin. Nämä toimenpiteet ja tavoitteet esitetään kootusti taulukkomuodossa tämän suunnitelman sivuilla 21–23. Selkeä ja kirjallinen kehittämissuunnitelma edistää ja nopeuttaa myös erilaisten hankkeiden toteutumista, jotka itsessään vievät kylää eteenpäin.

Historiasta nykypäivään

Asutuksen saralla Hajalalla on pitkä historia, sillä useat muinaishistorialliset löydökset kertovat alueen olleen kivistä asuinpaikka. Nykyisellään Hajalan kylän synty voidaan vanhojen veromerkintöjen pohjalta ajoittaa 1300-luvulle, jolloin myös monet muut Hajalaa ympäröivät kylät, kuten Kytö, Mustinen ja Ruska syntyivät.

Hajalan kylä koostui pitkään Hajalan vanhan kunnalliskodin yksinäistilasta, mutta myöhemmin taajama ulottui Hajalan, Mustisin ja Saarimäen kylien alueelle. Kylä kasvoi ja laajentui hyvien kulkuyhteyksien varrella. Kylän halki kulkeva Vanha Turuntie on vanhastaan ollut osa Kuninkaantietä, jonka matkalaisia palvelemaan syntyi Hajalaan aikoinaan kaksi yöpymis-, ravitsemus- ja postipalveluja tarjoavaa kestikievaria. Näistä ajoista on jäljellä 1700-luvulta peräisin nykyisin museokäytössä oleva Trömperin kestikievari, joka toimii vuosittaisen kesäpäivän Trömperipäivän tapahtumapaikkana. Nykyisin Hajalan voi katsoa kattavan vanhan Hajalan kylän lisäksi esimerkiksi Kydön, Mustisin, Ruskan ja Piintilän alueet.

Varsinainen Hajalan taajama alkoi kasvaa ja kehittyä 1900-luvun alussa Halikon keskustaksi Hajalan kartanon omistaman sahan ja lähellä sijaitsevan rautatieaseman valmistumisen vaikutuksesta. Rautatie yhdessä Turku–Helsinki-maantien kanssa loi hyvät kulkuyhteydet ja samaan aikaan kylään alkoi 1900-luvulla kehittyä useita palveluita, joista osa syntyi osuustoimintapohjalta. Kylään perustettiin Hajalan osuuskauppa 1903, Hajalan osuusmeijeri 1905 ja Osuuskassa 1926, joka kehittyi Hajalan osuuspankiksi. Kylän kultakautta olivat 1940—1970-luvut. Kylässä oli myös useita kauppaliikkeitä sekä pienimuotoista teollisuus- ja palveluyritystoimintaa, kuten puusepäntörmä, tiilitehdas, kahvila, osuuspankki sekä Hajalan kirja ja paperikauppa. Hajalaan Saarimäen kylään vuonna 1909 perustettu koulu toimii edelleen Hajalan alakouluna.

*Hajalan juna-
asema*

Kestikievarina toiminut Trömperi

1950-luvun lopulla uuden Turku–Helsinki-tien (nykyinen seututie 110) valmistuttua Hajala alkoi jäädä liikenteellisesti syrjään. Taantuva kehitys näkyi myös muissa kylän toiminnoissa. Osuuskunnat liitettiin hiljalleen suurempiin osuuskuntiin, Hajalan rautatieaseman lopetettua vuonna 1960 ja Halikon kirkonkylän vahvistaessa asemiaan kunnan keskuksena palvelut alkoivat vähitellen loppua ja siirtyä suurimpiin keskuksiin. Vielä 1990-luvulle tultaessa kylässä palveli kaksi päivittäistavarakauppaa, posti ja kodinkoneliike, jotka ovat kuitenkin yhteiskunnallisen muutoksen seurauksena hävinneet kylältä. Myös pienteollisuuden toiminta hiipui esimerkiksi rautavalimon lopettamisen myötä.

Viime vuosina kehitys on kuitenkin tasaantunut ja esimerkiksi väkimäärä on ollut hienoisessa kasvussa. Uuden moottoritien valmistuttua 2000-luvun alussa Hajalan liikenteellinen sijainti on merkittävästi parantunut Hajalan liittymän kautta, ja kylällä on viime vuosina noussut uusia omakotitaloja. Alueella on nykyisellään paljon potentiaalia hallittuun kasvuun.

Hajalan lähihistoria näkyy nykypäivän kylämiljöössä hyvin leimallisesti. Kylän halki kulkee valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen tie (nykyisin Vanha Turuntie), jonka reunamilta löytyy useita seudullisesti merkittäviä rakennetun ympäristön kohteita ja muita vanhoja kauniita rakennuksia. Yksi näistä kohteista on vanha Hajalan kartanon mäki, jolla sijaitsevat entisenä kunnalliskotina toiminut kivinen päärakennus sekä puinen tilan vanha päärakennus 1900-luvun alkupuolelta. Hajalan taajama on yhtenäisenä säilynyt maisemallisesti arvokas alue, jonka rakennuskanta on säilynyt 1900-luvun alkupuolelle tyypillisenä. Vanhoja ja uusia rakennuksia sulauttavaa kyläkeskusta ympäröi jokilaaksojen maanviljelysalueet, jotka muodostavat nykypäivänä osan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokasta Halikon– ja Uskelanjoen kulttuurimaisemaa.

*Hajalan asema
kunnostettuna*

Kylän nykytilanne

Sijainti ja liikenne

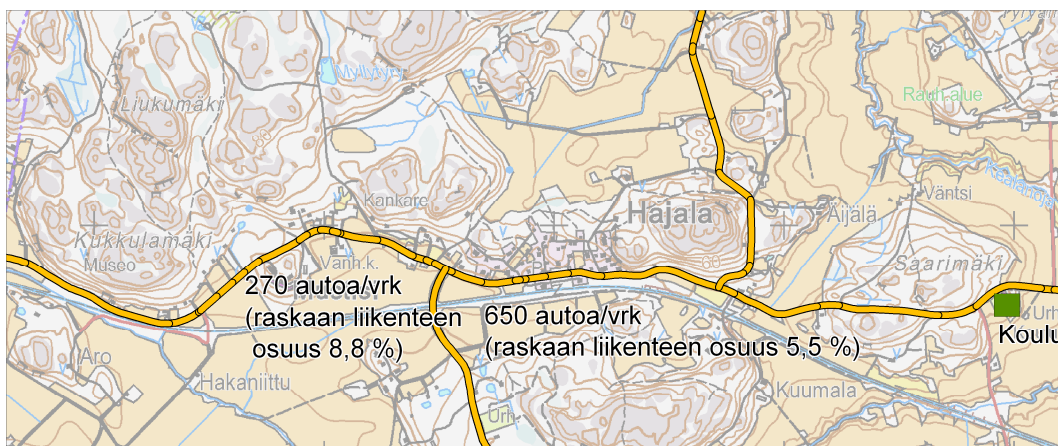
Hajala sijaitsee entisessä Halikon kunnassa nykyisen Salon länsiosassa. Hajalan alue ulottuu uuden moottoritien pohjoispuolelta aina 110-tien eteläpuolelle rajoittuen lännessä Paimion rajalle. Itse kylätaajama sijoittuu melko kapealle kaistaleelle kyläraitin pohjoispuolelle vanhan rautatieaseman läheisyyteen. Maakunnallisesti Hajala sijoittuu kahden keskuksen, Turun ja Salon väliin. Hajalassa sijaitsee Salon läntisin moottoritie liittymä, joka on valmistumisensa jälkeen merkittävästi parantanut kylän liikenteellistä sijaintia. Hajalan läpi kulkee kolme yhdystietä Vanha Turuntie, Hajalan tie ja Tapiolantie, joista jälkimmäinen yhdistää kylän moottoritiehen. (Ks. liite 1.)

Hajalan läpi kulkeva Vanha Turuntie on melko vilkkaasti liikennöity. Vuonna 2006 kylän itäisellä puolella keskimääräinen vuorokausiliikenne oli noin 650 ajoneuvoa. Tälle tieosalle sijoittuu myös Hajalan koulu ja päiväkotiki sekä iso osa koululle suuntautuvasta kevyestä liikenteestä. Hajalantien liittymästä länteen Vanhan Turuntien liikennemäärä putoaa 270 ajoneuvoon. Tämän maisematien liikennemäärä kasvaa kesäisin noin 100 ajoneuvolla, jolloin läntisessä osassa liikennemäärä on 360 ja idässä 790 autoa/vrk. Keskimääräinen liikennemäärä vuodelta 2006 on esitetty kartassa 1. Uutta liikennelaskelmaa tarvitaan, jotta nähdään, onko liikenne lisääntynyt moottoritie liittymän vaikutuksesta.

Hajalan taajaman eteläpuolella kulkee Turku–Helsinki-rautatie, jonka 1960-luvulla toimintansa lopettanutta asemaa on kaavailtu paikallisjunaliikenteen yhdeksi pysäkiksi Turku–Saloraideosuuden varrella. Paikallisjunaliikenteen pysäkki parantaisi toteutuessaan merkittävästi Hajalan julkisen liikenteen yhteyksiä sekä edistäisi julkisiin liikennevälineisiin pohjautuvaa työpaikkaliikennettä Saloon ja Turkuun. Nykyisellään aluetta palveleva julkinen liikenne pohjautuu linja-autoliikenteeseen, joka arkisin kulkee Turun ja Salon välillä noin kuusi kertaa.

Vanha Turuntie — Hajalan kyläraitti

Kartta 1. Liikenne Hajalassa

Kunnallistekniikka

Hajalan taajamassa toimii yksi kunnallinen vesilaitos, joka tuottaa puhdasta vettä muutamalle kymmenelle yksityistaloudelle. Muuten kylän taloudet ottavat pääsääntöisesti vetensä kiinteistökohtaisista porakaivoista. Porakaivovesi on ollut alueella laadullisesti vaihtelevaa, joskin riittävää. Alueen jätevesijärjestelmät ovat kaikki kiinteistökohtaisia, lukuun ottamatta Hajalan vanhan osuuspankin kiinteistömassaan kuuluvien rivitalojen ja entisen pankin yhteistä jätevesijärjestelmää sekä Hajalan kartanon alueen vanhan vanhainkodin aikaista jätevesijärjestelmää. Alueella ei ole tehty selvitystä siitä, kuinka monella kiinteistöllä on nykyvaatimukset täyttävä kiinteistökohtainen puhdistusjärjestelmä.

Lounais-Suomen ympäristökeskuksen ja Varsinais-Suomen liiton selvityksessä Hajalan alue on merkitty potentiaalisesti viemäritähtäväksi alueeksi. Selvityksessä Hajalan potentiaalinen viemäritähtävä alue on merkitty kustannuksiltaan halvimpaan luokkaan, mikä käytännössä merkitsee sitä, että alueella olisi kannattavaa järjestää jätevesien käsittely yhteisesti. Salon kaupungin vesihuollon kehittämissuunnitelmassa tavoitteena on laajentaa viemäriverkostoa ensisijaisesti näille I-luokan viemäritähtäville alueille. Hajalan itäisestä laidasta koulun kulmalta olisi noin kuuden kilometrin matka tietä mukaillen lähimpään, Halikon asemalla sijaitsevaan, Salon Veden toiminta-alueeseen. Tähän asti kunnallisen vesihuollon kehittäminen Hajalan osalta on toistuvasti ollut vain pitkäntähtäimen suunnittelussa.

Hajalan liittymä Helsingistä ja Salosta päin tultaessa.

Palvelut ja elinkeinot

Hajalan alueelta löytyy jonkin verran kunnallisia ja yksityisiä palveluita, joskin yksityiset peruspalvelut kuten kauppa ja posti puuttuvat. Kunnallisina peruspalveluina Hajalassa on pieni kyläkoulu sekä päiväkoti. 2000-luvulla koulun oppilasmäärä on vakiintunut noin 45 oppilaaseen ja näin ollen koulu täyttää Salon kaupungin vähimmäisvaatimuksen 36 oppilaan koulukoosta. Koulu on kylällä merkittävä lapsiperheitä yhdistävä tekijä. Kunnallisina palveluina kylästä löytyvät myös nuorisotila Kerhola sekä urheilukentät. Salon palveluverkkoselvityksessä nähdään, että Hajalassa kyläsuunnitteluprojekti voi vaikuttaa tulevaisuudessa asutusta lisäävästi eli kaavoitus tukee koulun säilymistä alueella. Yksityisistä palveluista suurimpia ovat Hajalan kartanon alueella toimivat vanhusten palveluasumiseen keskittyvä Vire Koti Hajala sekä lastensuojeluyksikkönä Salon Perhetukikeskus.

Hajalan elinkeinorakennetta leimaa suurten kaupunkiseutujen työpaikka-alueiden läheisyys, jolloin iso osa asukkaista käy muualla töissä. Ympäristöministeriön julkaisussa *Kyläasutuksen kehitys kaupunkiseuduilla ja maaseudulla* Hajalan taajaman alueelle työpaikkaomavaraisuuden aste on noin 2–3 työpaikkaa kymmentä työikäistä kohti. Hyvät liikenne yhteydet mahdollistavat myös nopean pendelöinnin suuriin työpaikkakeskittymiin Saloon, Turkuun ja Helsinkiin. Tilastokeskuksen Yritysrekisterin mukaan Hajalan postinumeroalueella toimii noin 40 yritystä pois lukien maa- ja metsätalouden yritykset. Suurin osa yrityksistä on pieniä 1–4 hengen yrityksiä. Yrityksiä on esimerkiksi rakentamisen, tukku- ja vähittäiskaupan ja terveys- ja sosiaalipalveluiden alalta.

Hajalan koulun ja päiväkodin pihapiiriä. Koulussa oli vuonna 2010 41 oppilasta ja päiväkodissa 20 lasta.

Alueen yritykset (pois lukien maa- ja metsätalousyritykset) työllistävät karkean arvion mukaan osa- tai kokoaikaisesti noin 100 henkeä. Suurimmat yksittäiset työllistäjät kylässä ovat yksityinen vanhainkoti Vire Koti Hajalan Kartano sekä Salon Perhetukikeskus. Tämän lisäksi Hajalassa työllistävät koulu ja päiväkoti sekä pienyritykset. Vaikka maatalouden rooli kylän elinkeinorakenteessa on vähentynyt, toimii Hajalassa yhä noin 40 maatilakeskusta, joista pääosa keskittyy viljanviljelyyn. Alueelta löytyy myös liha- ja lypsykarjaan sekä muiden erikoiskasvien tai puutarhakasvien tuotantoon keskittyviä maatiloja sekä hevostiloja. Alueella toimivista maatiloista muutama työllistää tilalla ulkopuolisia työntekijöitä.

Rypsin, pellavan, hybridirukiin ja härkäpavun viljelyä Kydössä.

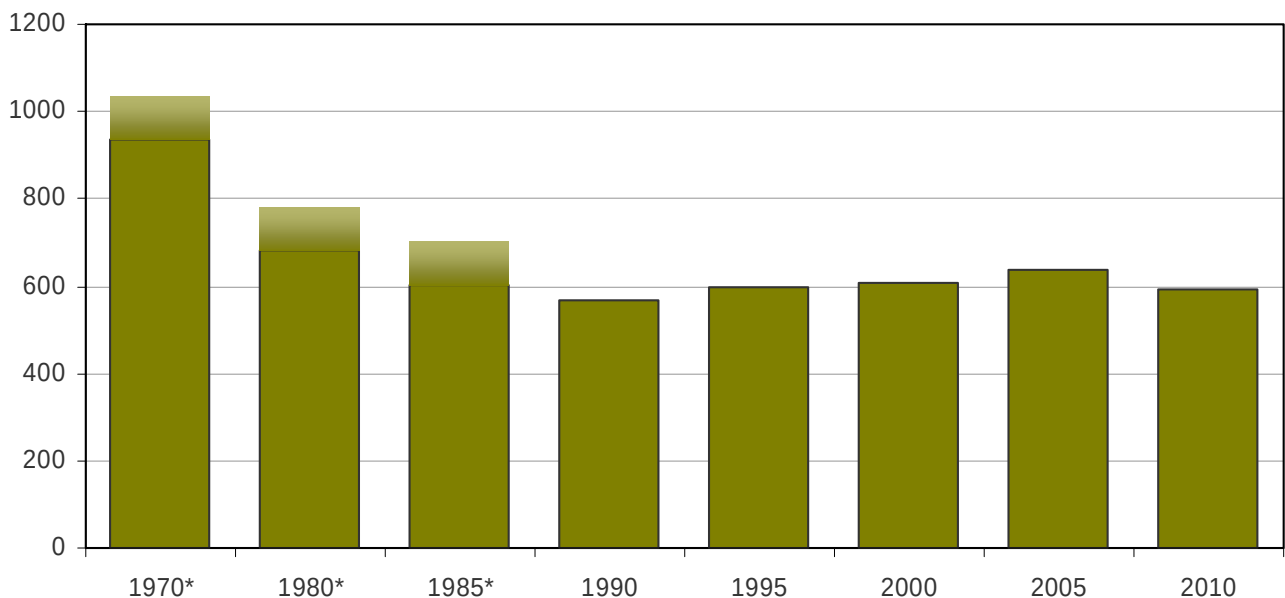
Hajalan maatalous maisemaa Ruskassa.

Väestö

Hajalassa asuu noin 600 henkeä, joista noin 260 sijoittuu varsinaisen kyläkeskukseen ja sen lähimaastoon (ks. liite 3). Hajalan väkiluvun kehittymiseen on vaikuttanut 1970-luvulta 1980-luvun puoliväliin nopea väestömuutoksen aika, jolloin väestö alueella väheni lähes neljänneksen maaltamuuton seurauksena samaan aikaan, kun Halikon kunnan kokonaisväkimäärä kasvoi. Tämän jälkeen viimeisen 20 vuoden aikana väkimäärä on ollut hienoisessa kasvussa. (Ks. kaavio 1.)

Koko Salon väestörakenteeseen verrattuna Hajalan ikärakenne on suhteellisen nuorta: Hajalan väestöstä lähes 20 % on alle 15-vuotiaita, noin 64 % 15–64-vuotiaita sekä loput noin 16 % yli 64-vuotiaita, kun vastaavat luvut koko Salon osalta ovat 17 %, 64 % ja 19 %. Tämä kertoo osaltaan siitä, että Hajalan koulu ja päiväkotit, sekä rauhallinen maaseutumainen ympäristö tarjoaa hyvät edellytykset lapsiperheille. Hajalan ikärakenne on myös kokonaisuudessaan muuttunut nuorempaan suuntaan. Viimeisen 20 vuoden aikana alle 15-vuotiaiden määrä on kasvanut 14 %:sta 20 %:iin samalla kun, yli 65-vuotiaiden osuus pienentyi noin 21 %:sta 16 %:iin. Maaseutualuille tyypillisenä piirteenä Hajalan väestörakenteeseen vaikuttaa nuorten aikuisten (20–29-vuotiaiden) huomattavan pieni osuus (ks. liite 4). Tämä kuvastaa sitä, että maaseutualueet tarjoavat huonosti erilaisia opiskelu- ja asuinmahdollisuuksia nuorille aikuisille.

Väestönkehitys Hajalassa 1970 - 2010

*Aluerajauksien muutosten takia ennen vuotta 1990 väestötiedoissa näkyy n. 100 hengen lisä. Tämä lisä on merkitty kaavioon.

Kaavio 1. Väkiluvun muutos Hajalassa 1970-luvulta nykypäivään.

Kylä asumisen paikkana

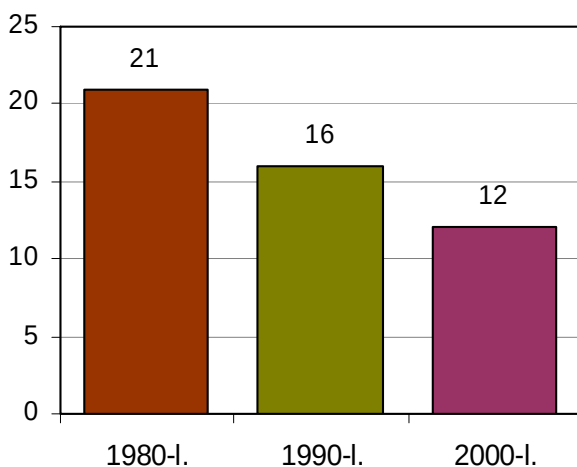
Hajala asuinympäristönä

Hajalassa asutus on pääosin keskittynyt Vanhan Turuntien varteen rautatien pohjoispuolelle, jossa asutus on kapealla kaistaleella melko tiivistä. Asutusta on sijoittunut jonkin verran myös Hajalantien ja Tapiolantien varteen pääosin melko lähelle Vanhan Turuntien liittymiä. Suurin osa rakennuksista on omakotitaloja, joskin kylän keskustassa sijaitsee pieni, aikoinaan Osuuspankin rakentama rivitaloalue. Alueen vanhasta rakennuskannasta kertoo se, että nykyisinkin noin puolet alueen asuinrakennuksista on rakennettu ennen 1950-lukua. Vanhoja rakennuksia on erityisesti Hajalan taajamassa.

Hajalaan on viime vuosiin asti rakennettu melko tasaisesti uusia rakennuksia, joskin rakentamisen vauhti on hieman hiipunut (ks. kaavio 2). 2000-luvulla uusi rakentaminen on keskittynyt moottoriteliittymään johtavan Tapiolantien varteen, jossa myös tontteja on ollut parhaiten tarjolla. Vuonna 2009 uusia rakennuksia valmistui peräti viisi kappaletta. 2000-luvulla rakennetuista uusista asuinrakennuksista yhdeksän on rakennettu kyläkaavan alueella. (Ks. myös liite 2.) Uudisrakentamiseen vaikuttaa merkittäväällä tavalla tonttimaiden saatavuus, jota täytyisikin parantaa, mikäli alueelle toivotaan uusia asukkaita. Myös kunnallisten vesi- ja viemäröintisuunnitelmien puuttuminen hidastaa uutta rakentamista.

Osa hajalalaisista on asunut kylällä koko ikänsä, jotkut ovat muuttaneet maalle kaupungista, ja osa palannut takaisin vanhaan ympäristöönsä asuttuaan ensin jonkun aikaa muualla. Erilaisilla ihmisillä on erilaisia siteitä omaan asuinpaikkaansa. Osalla on tärkeää vältä asuinympäristö tai keskeinen sijainti lähellä hyviä liikenneyhteyksiä. Toiset arvostavat maaseutumaista asuinympäristöä tai omaa kotitilaa, joka on ollut suvun hallussa monen polven ajan. Lapsiperheiden kannalta tärkeitä ovat pieni päiväkotikoulu ja koulu, joilla on sujuvaa yhteistyötä keskenään. Pienessä koulussa ja kylässä lapsista ja nuorista pidetään huolta yhdessä.

Valmistuneet asuinrakennukset

Kaavio 2. Rakentamisen tahti viimeisen 30 vuoden ajalla.

Kylän asukkaat arvostavat myös hajalaista perinnemaisemaa ja kylän historiallisuutta. Kyselyssä hajalalaisille kylämaiseman kannalta tärkeitä kohteista ovat esimerkiksi Trömperin kestikievari, vanha asemarakennus ja sen ympäristö, kyläraitti ja sen vanhat rakennukset sekä Hajalan osuusmeijerin rakentama vanha meijerirakennus. Virkistyskäytön kannalta tärkeitä kohteita ovat myös Myllytyryn lampi sekä Kankareenjärvi ympäristöineen. Kaunis ja vanha kylämiljöö yhdessä laajojen avoimien maaseutumaisemien kanssa tarjoavat kyläläisten mielestä rauhallisen ja turvallisen asuinympäristön, joka kuitenkin sijoittuu hyvien liikenneyhteyksien läheisyyteen.

Hyvä yhteishenki sekä aktiivinen ja osallistuva kyläyhteisö ovat yhtenä tekijänä viihtyisän asuinympäristön muodostumisessa. Asukkaat nimesivätkin kylän vahvuuksiksi kyläyhteisön vireyden ja mukavan ilmapiirin asukkaiden kesken. Osa asukkaista on kuitenkin kokenut, että yhteishenki alueella on vähentynyt osin alueen hajanaisuuden vuoksi. Toisinaan yhteishenki saattaa kärsiä myös siitä, uudet asukkaat eivät aina muodostu helposti osaksi kyläyhteisöä. Yhteishenkeä olisi mahdollista lähteä kohottamaan järjestämällä enemmän yhteistä toimintaa sekä tiedottamalla esimerkiksi vakituksille asukkaille ja kesäasukkaille jaettavan kylälehtisen avulla kylän tapahtumista.

Kyläyhteisön vireydestä kertovat alueella toimivat yhdistykset ja järjestöt, joihin lukeutuvat Hajalan kyläyhdistys, Kotikoulutoimikunta, Päiväkodin Vanhempaintoimikunta, MLL, Martat, Metsästysseura, Halikon maaseutunaiset ja Rikala-seura. Nämä eri yhdistykset järjestävät monenlaista toimintaa kylällä. Yhdistysten toimintaa Hajalassa on esitelty seuraavalla sivulla.

Myllytyryllä järjestetty uimakoulu kesällä 2010.

Esimerkkejä Hajalan yhdistystoiminnasta

Hajalan kyläyhdistyksen tarkoituksena on edistää kylien asukkaiden yhteistyötä, omatoimisuutta, kylien elinkelpoisuutta sekä toimia niiden asukkaiden yleisten ja yhteisten etujen valvojana, pyrkiä edistämään kylien asukkaiden toimeentulo-mahdollisuuksien yleisiä edellytyksiä, kylien vakinaisten ja vapaa-ajan asukkaiden viihtyvyyttä ja harrastus- ja kulttuuritoimintaa sekä edistää palveluiden säilymistä alueella.

Koti-koulutoimikunta toimii Hajalan koulun yhteydessä ja kokoaa yhteen koulun oppilaiden vanhemmista ja opettajat. Toimikunta seuraa läheltä ja mahdollisuuksien mukaan tukee koulun toimintaa. Toimikunta kerää varoja mm. koululaisten retkipäiviä varten esimerkiksi järjestämällä myyjäisiä, koululaisten diskoja sekä hoitamalla Hajalan nuorisotilan valvontaa kerran viikossa. Yhdessä opettajien kanssa suunnitellaan koulun juhlia, retkiä ja muita tempauksia sekä tarpeen mukaan osallistutaan niiden järjestelyihin.

Päiväkodin vanhempaintoimikunta on elin päiväkodin lasten vanhempien ja kunnan välillä. Toimikunta kerää varoja yhteiseen mukavaan, yleensä koko perheen retkiin, esim. osallistumalla Kotikoulutoimikunnan järjestämiin syysmyyjäisiin ja myymällä erilaisia varainkeruutuotteita. Toimikunta on myös mahdollisuuksien mukaan mukana koko kylän tempauksissa.

MLL:n Hajalan yhdistys järjestää toimintaa Hajalan lapsille ja lapsiperheille. Yhdistyksen vakiintuneeseen toimintaan kuuluu viikoittain järjestettävät alle kouluikäisten lasten liikunnallinen tempukerho sekä muutaman vuoden pyörinyt perhekahvila Hajalan nuorisotiloissa, joka tarjoaa kohtaamispaikan alueen lapsiperheille. Myös Myllytyryllä kesäisin toimiva uimakoulu on pyritty järjestämään yhdistyksen voimavaroin. Lisäksi yhdistys järjestää satunnaisesti retkiä esimerkiksi teatteriin. Yhteistyössä muiden kylän toimijoiden kanssa järjestyvät isommat tapahtumat kuten talvirieha.

Halikon maaseutunaiset on vuonna 1934 perustettu ja 2007 rekisteröity yhdistys, joka toimii koko Halikon alueella ja jossa on useita aktiivisia hajalalaisia jäseninä. Yhdistyksen tarkoituksena on koota maaseudun naiset toimimaan aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin edistämiseksi, ammattitietojensa ja taitojensa kehittämiseksi sekä kylä/asuinyhteisönsä hyväksi. Halikon maaseutunaiset järjestää mm. kursseja ja teatteriretkiä sekä juhlatilaisuuksiin kahvituksia ja astiaston vuokrausta.

Kylän SWOT-analyysi

Kylän vahvuudet

Hajalan asukkaiden näkemyksiä selvittäneessä kyläyselyssä Hajalan vahvuuksiksi nousivat erityisesti hyvä sijainti ja hyvät liikenneyhteydet. Kylä on kaupunkien läheistä maaseutua, josta on nopeat tieyhteydet suuriin keskuksiin Saloon ja Turkuun. Vaikka asuinympäristö onkin maaseudulla, monet palvelut löytyvät ainakin autollisen näkökulmasta kohtuullisen läheltä Halikon kirkonkylästä, Salon keskustasta ja Paimiosta.

Hyvään sijaintiin vaikuttaa myös maaseutu ympäristö, joka tarjoaa upeita maalaismaisemia sekä viihtyisän ja rauhallisen paikan asua. Perinteinen maaseutumaisema yhdistyy lisäksi luonnon tarjoamiin ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksiin. Laajat metsäalueet tarjoavat ulkoilumaastoja lenkkipolkujen muodossa sekä alueella sijaitsee kaksi uimarantaa, Myllytyry ja Kankareenjärvi. Asuinpaikkana Hajala on sopivankokoinen ja riittävän väljästi rakennettu.

Kylän tukipilareina ovat oma kyläkoulu ja päiväkoti, jotka ovat yhdessä kylän sijainnin kanssa ehdoton vetovoimatekijä ja edistävät uusien lapsiperheiden muuttoa alueelle. Koulu ja päiväkoti ovat toimivia mutta sopivan pieniä lapsen hyväksi kasvu- ja oppimisympäristöksi. Koulun tilat toimivat samalla eräänlaisena monitoimikeskuksena, jossa perheet ja kyläläiset kerääntyvät erilaisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin.

Kylän yhtenä vahvuutena ovatkin hajalalaiset itse. Kyläyhteisö on tiivis ja sen kesken vallitsee tekemisen meininki ja hyvä yhteishenki. Aktiiviset kyläläiset ja yhdistykset saavat aikaan monenlaista toimintaa kylällä ja yhteisöllisyys vallitsee lapsiperheiden kesken. Vahvuudeksi osa vastaajista nosti esiin myös kylän historiallisuuden. Nykyinen kyläkeskus muodostaa ajallisesti monimuotoisen kylätaajaman, joka luo tunnelmallisen vanhan miljöön.

*Myllytyryn
saunarakennus ja
lammen peilityyni
pinta*

Kylän mahdollisuudet

Kylän toimintaympäristö on ollut muutostilassa, mikä samalla on avannut uusia mahdollisuuksia kylän kehittämiseen. Peruslähtökohdiltaan Hajala on asuinympäristöltään ja sijainniltaan haluttu paikka asua, ja alueella on paljon potentiaalia kasvuun. Kylän kannalta tärkeä mahdollisuus on saada alueelle toimiva kunnallistekniikka, erityisesti vesijohto- ja viemärintiverkosto. Kunnallistekniikan parantaminen näiltä osin edistäisi uutta rakentamista sekä parantaisi nykyisten asukkaiden elinympäristöä. Myös yleiskaavan laatiminen voisi edistää uusien asukkaiden tuleamista alueelle ja sitä kautta tukisi koulun ja päiväkodin säilymistä.

Moottoriteliittyminen on vielä toistaiseksi suunnittelematonta aluetta, mutta kyselyn vastauksissa nähtiin, että moottoriteliittymän aluetta pitäisi paremmin hyödyntää. Liittymän nähtiin potentiaalisena tulevaisuuden yritys- ja teollisuusalueena, joka toisi työpaikkoja alueelle. Asiaa pohtinut työryhmä ehdotti, että tällainen yritys- tai teollisuustoiminta sijoittuisi parhaiten liittymän luoteiseen neljännekseen. Liittymä palvelee kyläläisiä esimerkiksi työpaikkaliikenteessä. Jatkossa kimpapakyytiläisiä tai julkisen liikenteen käyttäjiä liittymä hyödyttäisi paremmin, mikäli liittymän yhteyteen saataisiin parkkipaikka ja pikavuoropysäkki. Julkisen liikenteen parantamisen mahdollisuutena on myös suunnitteilla olevan lähijunaliikenteen pysäkki Hajalaan.

Suunnittelun aikana on useaan kertaan noussut ajatus kyläläisten yhteisestä kokoontumis- ja tapahtumapaikasta. Tila voisi esimerkiksi olla kaikille yhteinen kylätalo tai esimerkiksi kesäkioski, jossa olisi mahdollisuus tavata tuttavien ja naapureiden kahvikupposen äärellä. Nykyisellään Kerhola toimii sekä nuorisotilana että perhekahvila kerran viikossa. Yhtenä vaihtoehtona olisikin Kerholan toiminnan kehittäminen siten, että tila olisi auki useamman kerran viikossa. Kylällä on mahdollisuutena hyödyntää paremmin alueen historiallisuutta ja maaseutumaisuutta pienimuotoisen matkailupalveluiden kehittämiseksi. Maatilamatkailun kehittämisen lisäksi valmiita mahdollisuuksia tarjoavat historiallisen maisematien Kuninkaantien ja sen varrella olevan Trömperin kestikievarin hyödyntäminen. Trömperin kestikievaria on esimerkiksi aikaisemmin pidetty kesäaikaan auki yhdistysvoimin.

Hajalan koulurakennus

Hajalan peltomaisemaa

Kylän heikkoudet ja uhat

Hajalan heikkouden liittyvät suurelta osin kunnallistekniikkaan ja tiestön kuntoon. Kunnallisen veden ja viemäröinnin puuttuminen on ongelma erityisesti kyläkeskuksessa, jossa tonttien koko on pieni ja maaperä on monin paikoin soveltumaton kiinteistökohtaisen suodattamon asentamiseen. Viemäröinnin ja vesijohdon puuttuminen myös hidastaa uutta rakentamista.

Liikenteeseen liittyviä heikkouksia ovat tiestön kunto sekä kevyen liikenteen väylän ja valaistuksen puuttuminen. Tiestön kunto on monin paikoin huono, erityisesti liittymään johtava asfaltoimaton Tapiolantie on varsinkin keväisin huonossa kunnossa. Jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden turvattomuutta aiheuttavat liian suuret nopeudet taajaman läpi kulkevalla tiellä, valaistuksen puuttuminen sekä kapea ja mutkainen tie. Kevyen liikenteen väylän puuttuminen yhdistettynä keskeisestä asutuksesta erillään sijaitsevaan kouluun lisää koulutien turvattomuutta ja johtaa siihen, että monet vanhemmat kuljettavat lapsensa itse kouluun erityisesti pimeään vuodenaikaan. Palveluihin liittyen erityisesti kaupan puuttuminen nähtiin heikkoudeksi.

Heikkoutena on ollut myös se, että kylän kehittäminen ei ole mennyt eteenpäin. Kyläläisten näkökulmasta suunnittelu on ollut epävarmaa ja sekavaa, esimerkiksi juuri viemäröinnin suhteen. Epävarmuutta aiheuttaa myös koulun ja päiväkodin tulevaisuus, minkä lisäksi tilojen nähdään olevan huonokuntoisia ja liian pieniä. Osa virkistysalueista, kuten pururata, leikkipuisto ja urheilukenttä, vaativat kunnostusta. Paikoin ränsistynyttä kylämiljöötä kaipaava ehostusta. Uusien asukkaiden muuttoa alueelle hidastaa myös tonttimaiden puute.

Kylän kehittymisen uhkana ovat erilaiset suunnittelun ja toteuttamisen esteet kuten kaupungin heikko taloudellinen tilanne sekä yhteiskunnallinen tendenssi suosia keskustoja ja lähiöitä. Uhkana on, että rakennuslupien myöntäminen maaseutualueille tulisi entistä hankalammaksi sopivan kunnallistekniikan puutteen vuoksi tai mikäli haja-asutuksen muodostumista halutaan liiallisesti estää. Esteeksi voi myös muodostua kyläläisten kiinnostuksen puute yhteistä kehittämistä kohtaan tai väsyminen, mikäli tarpeeksi tukea kehittämiseen ei saada. Kehittämistoiminnassa ja suunnittelussa tulisi kuitenkin säilyttää kylän ominaispiirteet ja luonne.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Keskeinen sijainti lähellä kaupunkeja • Hyvät liikenneyhteydet • Viihtyisä asuinympäristö, jossa on rauhallista ja turvallista asua • Perinteiset ja kauniit maisemat sekä puhdas luonto • Pieni kyläkoulu ja oma päiväkot • Hyvät ulkoilumahdollisuudet, kuten uimapaikka Myllytyry • Vireä kyläyhteisö • Kyläyhteisön kesken vallitsee hyvä ilmapiiri • Paikan historiallisuus, joka luo kylän tunnelmallisia ominaispiirteitä ja joka voi houkutella ulkopuolisia tulijoita • Kylän rakenne perustuu väljään rakentamiseen	• Kunnallistekniikan puute • Tiestö on paikoin huonossa kunnossa • Palveluiden puute • Yhteishengen puute • Yhteisiä tiloja on vähän, esimerkiksi kylätalo puuttuu • Koulu-päiväkot • Kevyen liikenteen väylän puuttuminen • Sijainti • Julkisen liikenteen, erityisesti bussivuorojen vähyys • Kylämiljöö on paikoin ränsistynyt ja puskittunut • Tonttien saatavuus on huono
Mahdollisuudet	Uhat
• Vesi- ja viemäröintiyhteyksien toteutuminen • Moottoritien liittymä ja sen hyödyntäminen esimerkiksi yritysalueena • Pysäköintialue Hajalan liittymän eteläpuolelle palvelemaan kyläläisiä • Paikallisjunaliikenteen kehittyminen ja pysäkki Hajalaan • Paikalliset nähtävyydet ja pienimuotoinen matkailu • Uusia asukkaita suunnitelmallisesti kaavan avulla • Hajala on haluttu paikka asua – alueella on todellista kasvupotentiaalia	• Kaupungin taholta ei ole kiinnostusta Hajalan kehittämiseen • Kylä jämähtää paikoilleen, jos kyläläisiltä puuttuu kiinnostus tai halu kehittämiseen • Koulun / päiväkodin lakkauttaminen • Vesi- ja viemäröintijärjestelmiä ei saada hoidettua yhteisesti • Kylän liiallinen kehittäminen, jolloin kylän luonne häviää • Rakennuslupien heikko saatavuus • Yhteishengen puute • Uusien asukkaiden vähäisyys • Palveluiden puuttuminen • Väestön vanheneminen / väheneminen

Tulevaisuuden tavoitteet – yhteinen päämäärämme

Hajala on kyläyhteisö, jolla on mahdollisuuksia hallittuun kasvuun nykyaikana, jolloin maallemuutto kaupungeista on yhä suositumpaa. Kyselyn perusteella voikin sanoa, että Hajalan asukkaat haluavat nähdä kylänsä tulevaisuudessa kehittyvänä maaseutualueena, joka säilyttää elinvoimaisuutensa. Kyselyssä tuli myös esille, että Hajalan toivotaan tulevaisuudessakin olevan vireä täynnä elämää oleva kyläyhteisö, ja vireyttä voitaisiin edistää järjestämällä lisää erilaisia tapahtumia. Myös asutukseen sopiva pienimuotoinen yritystoiminta ja palvelut ovat toivottuja. Hajalassa pitäisi hyödyntää paremmin alueen tarjoamia mahdollisuuksia esimerkiksi matkailupalveluiden kehittämiseksi.

Kyselyn mukaan alueen kehittymisen kannalta vesijohto- ja viemärintiverkoston rakentaminen on yksi tärkeimmistä ratkaisua vaativista kysymyksistä. Kylätaajaman luonne edellyttää yhteisen jätevesijärjestelmän rakentamista. Kunnallistekniikka alueella parantaisi Hajalaa asuinympäristönä sekä vanhoille että uusille asukkaille. Verkoston hyvän suunnittelun ja toteutuksen pohjalta myös uutta rakentamista voidaan ohjata paremmin. Jätevesien käsittelyn yhteinen järjestäminen tukee myös luonnon puhtautta ja asumisympäristön viihtyvyyttä.

Kyläläisten toiveissa on yhteinen kylätalo, joka olisi kaikkien kyläläisten yhteisessä käytössä. Vanhastaan Hajalassa on ollut kaksi yhteisöjen käyttöön tarkoitettua tilaa: vuonna 1936 talkootöillä rakennettu, nykyisin yksityiskotina oleva Vuorelan seurojentalo sekä 1960-luvulla purettu Työväentalo. Nykyisin käytössä olevat kokoontumistilat koulu, Kerhola ja Trömperi ovat liian pieniä erilaisten tapahtumien järjestämiseen. Uusi kokoontumispaikka tukisi alueen yhdistyksiä, jotka voisivat järjestää tiloissa kokouksia sekä muuta kyläläisiä palvelevaa toimintaa. Kylätalo voisi tarjota myös tarpeellisia yhteisöllisiä paikkoja myös nuorille sekä muille kylän pienemmille. Kokonaisuutena kylätalo tukisi kylän yhteisöllisyyttä sekä aktiivista ja osallistuvaa ilmapiiriä.

Tulevaisuudessa uudet asukkaat ja erityisesti lapsiperheet muodostuvat tärkeiksi kylän kannalta, sillä ne pitävät kylää vireänä ja elinvoimaisena sekä turvaavat kyläkoulun toiminnan. Uudisrakentamista ja uusia asukkaita pohtineessa työryhmässä kasvutavoitteeksi asetettiin koko alueelle noin 40 taloutta vuoteen 2025, mikä nelihenkisten talouksien tapauksessa tarkoittaisi noin 160 uutta asukasta. Myös kyselyssä yksi vastaaja oli erikseen ottanut kantaa uusien asukkaiden määrään arvioimalla, että noin 20 uutta rakennusta voisi olla hyvä määrä vuoteen 2020 mennessä. Tällaisiin tavoitteisiin voidaan päästä sekä täydennysrakentamisella että laajentamalla uutta asutusta moottoritien liittymän ja koulun suuntaan. Kyläläisten näkökulmasta uudisrakentamisessa tulee säilyttää asumisen väljyys, kylämiljöön ominaispiirteet sekä välttää peltoaukeille rakentamista.

Alueen yhdyskuntamainen kehittyminen vaatii suunnitelmallisuutta ja rakentamisen ohjausta. Kyläläisten näkökulmasta alueelle tarvitaan maankäytön suunnittelua: yli puolet kyselyyn vastanneista koki, että kylän kehittämiseksi tulee laatia alueen maankäyttöä ohjaava kyläkaava tai kyläyleiskaava. Kyläsuunnittelun ja kyläkaavoituksen nähdään parhaimmillaan edistävän kylän kehittymistä, vaikka osa vastauksista toi esille huolen maanomistajien näkemysten huomioimatta jättämisestä. Tonttimaiden suunnittelussa ja uudisrakentamisessa tulee yleisesti huomioida seudun maanviljelijöiden toimintaedellytykset ja niiden turvaaminen jatkossakin. Tähän voidaan päästä laatimalla tehtävästä kaavasta tarpeeksi väljä. Suunnittelulla toivotaankin olevan Hajalan kannalta pitkäaikaisia vaikutuksia ja suunnittelun ja toteutuksen toivotaan jatkuvan kyläläisten keskuudessa myös hankkeen jälkeen.

”Hajalan taajama-alue muodostaa kaavallisesti väljähkön, hyvin suunnitellun haja-asutusalueella sijaitsevan taajama alueen, joka tarjoaa hyvät asumisen edellytykset.”

- kyselyyn vastannut

Kylän kehittyminen edellyttää myös kaupungin tukea, jotta kylän asuinympäristöstä tulee entistä viihtyisämpi. Tärkeitä tuen kohteita ovat koulun ja päiväkodin turvaaminen, kunnallistekniikkaan, erityisesti viemärointiin panostaminen, liittymän hyödyntäminen sekä turvallisen koulutien takaaminen. Osaa näistä tavoitteista voidaan edistää myös kaupunkivetoisella kaavoituksella ja lisäämällä tonttimaan saatavuutta ja sallimalla rakentaminen jatkossakin haja-asutusalueille.

Moni kyläläinen kuitenkin kokee tärkeänä, että kylän kehittyessä kylämaiseman omaleimaisuus sekä rauhallinen ja viihtyisä elinympäristö säilyisivät. Kylämaisemassa tärkeitä kohteita ovat kyläraitin maisema ja vanhat asuinrakennukset pihapiireineen, joiden halutaan säilyvän. Kylän toivotaan jatkossa olevan hyvä asuinympäristö erikikäisille ihmisille nuorista lapsiperheistä, keski-ikäisiin ja vanhuksiin. Osa asukkaista haluaisi entisestään parantaa kylän viihtyisyyttä kunnostamalla kylän raitin ilmettä erityisesti aseman ympäristössä. Hajalan viihtyisyyden kannalta tärkeää on myös yhteisistä virkistysalueista, joista osa vaatii kunnostusta.

Vaikka osa kyselyyn vastaajista näki Hajalan tulevaisuudessa esikaupunkialueena tai taajamana, monet toivoivat tai näkivät kehityksen Hajalassa olevan maltillista.

”Hajala olisi vireä, viihtyisä ja elinvoimainen kylä ja näyttäisi siltä myös ulospäin. Se nojaisi vankasti perinteisiin ja maalaisen elämänmenoon mutta nykyajan tarpeet huomioiden ja kehityksessä mukana pysyen. Väkiluku lisääntyisi, kylään saataisiin vähintään kauppa ja mielellään muitakin palveluita sekä lisää aktiviteetteja. Hajalan keskusta ja vanhojen talojen viereen mahdollisesti rakennettavat talot noudattaisivat klassista muotokieltä eikä yritettäisi väkisin tehdä kylästä tekomodernia. Erillinen uusi asuinalue olisi tietysti asia erikseen.”

- kyselyyn vastannut siitä, millaiseksi toivoisi Hajalan kehittyvän vuoteen 2020 mennessä

Käytännön toimet

Kylän kehittämistoiminnan osalta on hyvä miettiä mahdollisimman hyvin, millä tavalla kylän kannalta tärkeisiin tavoitteisiin päästään. Hajalan kyläsuunnittelun aikana kerättiin yhteen tärkeitä tavoitteita sekä niitä toimenpiteitä, joilla tavoitteita voidaan edistää. Näitä Hajalan kehittämisen työkaluja tuleville vuosille on koottu taulukkomuotoiseen kyläsuunnitelmaan, joka on esitetty seuraavilla sivuilla. Taulukon sisältö on muokattu yhdessä suunnitteluryhmän kanssa ja se pohjautuu kyläkyselyn tuloksiin ja erilaisissa kokouksissa ja tapaamisissa esiin tulleisiin näkemyksiin, tarpeisiin ja huomioihin.

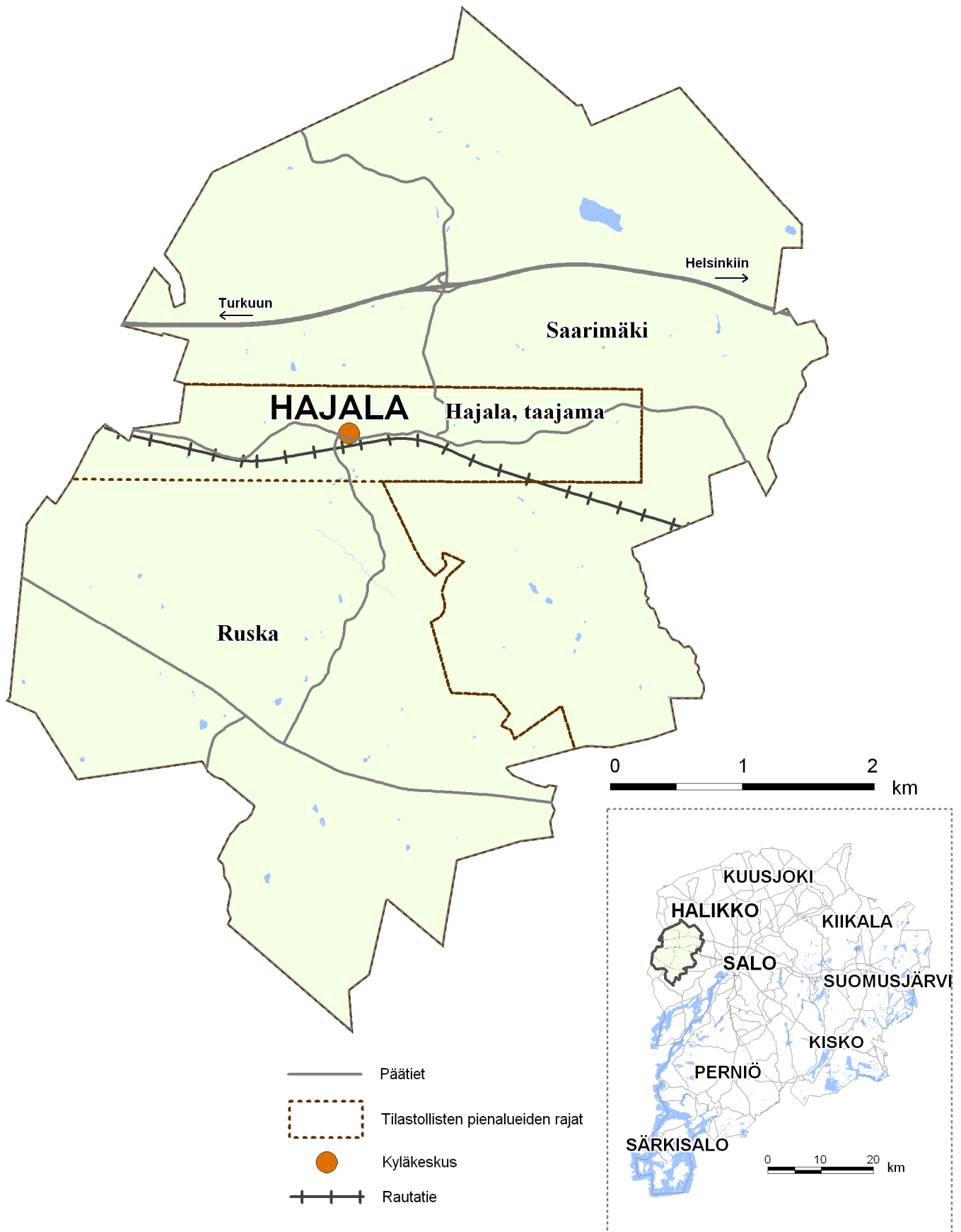
Osa kootuista tavoitteista ja toimenpiteistä ovat sellaisia, joita kyläläiset voivat itse lähteä viemään eteenpäin ilman ulkopuolista apua. Osa tavoitteista on laajoja toimenpidekokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen tarvitaan ulkopuolista rahoitusta ja tukea mutta joiden toteutumista kyläläiset voivat itse edistää esimerkiksi talkootöin.

Osa taulukkoon kootuista toimenpiteistä on lähtenyt jo toteutumaan samanaikaisesti kun tätä suunnitelmaa on kirjoitettu. Taulukkoon kootut tavoitteet ja toimenpiteet eivät edustakaan pysyvää tilaa, vaan toimenpiteet ja joskus myös tavoitteet muuttuvat elinympäristön muutoksen seurauksena. Taulukkoon ei ole koottu tyhjentävästi kaikkia tavoitteita, vaan tarkoituksena on ollut asettaa tärkeimpiä tavoitteita ensisijalle siten, että suunnitelmassa on tasapainoisesti suppeita ja laajoja toimenpiteitä vaativia tavoitteita. Jatkossa pitkäjänteiseen kylän kehittämiseen päästään päivittämällä kyläsuunnitelmaa esimerkiksi joka toinen tai kolmas vuosi.

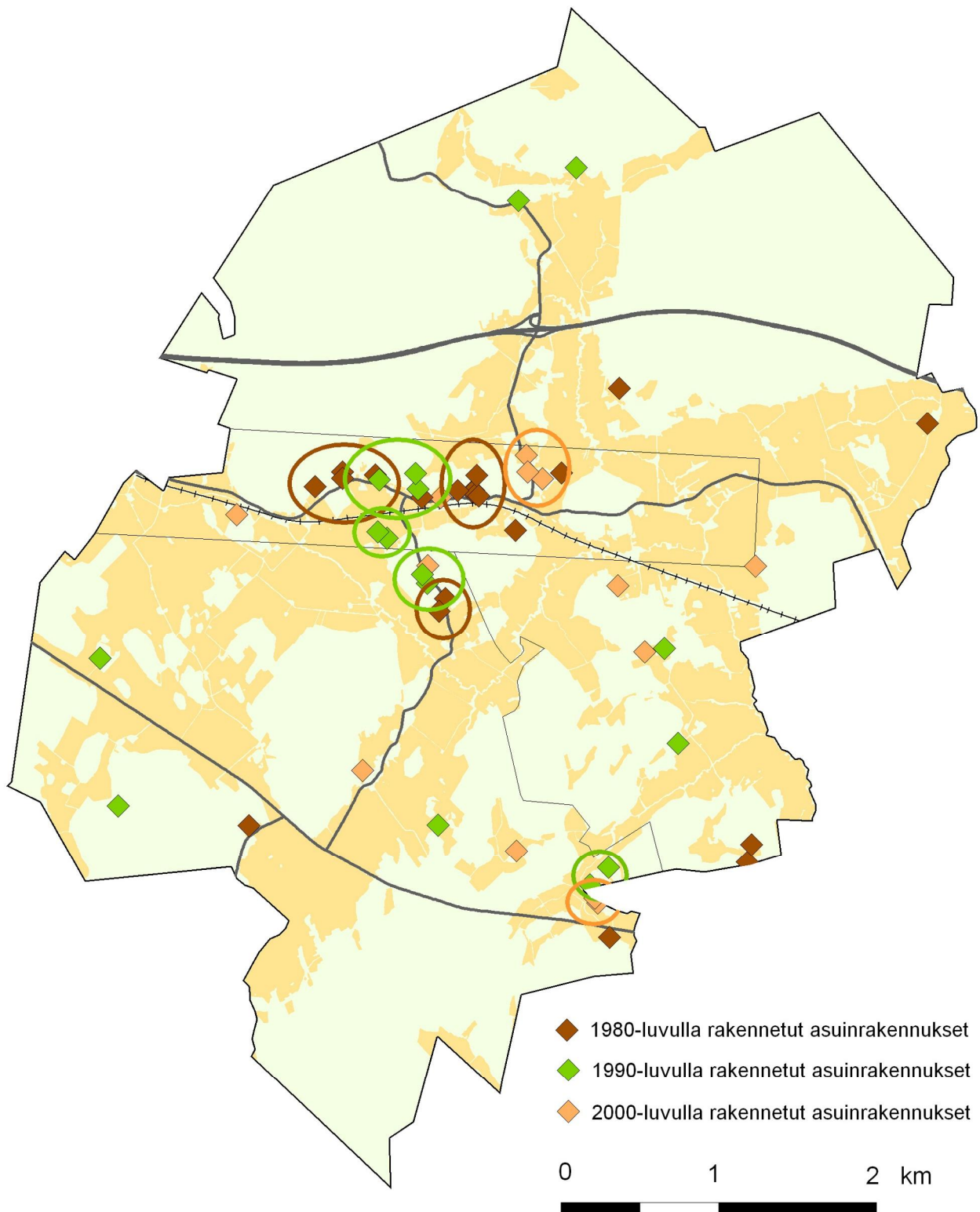

Kyläaktiiveja yhdistysillassa täydentämässä taulukkomallista kyläsuunnitelmaa. 4.10.2011.

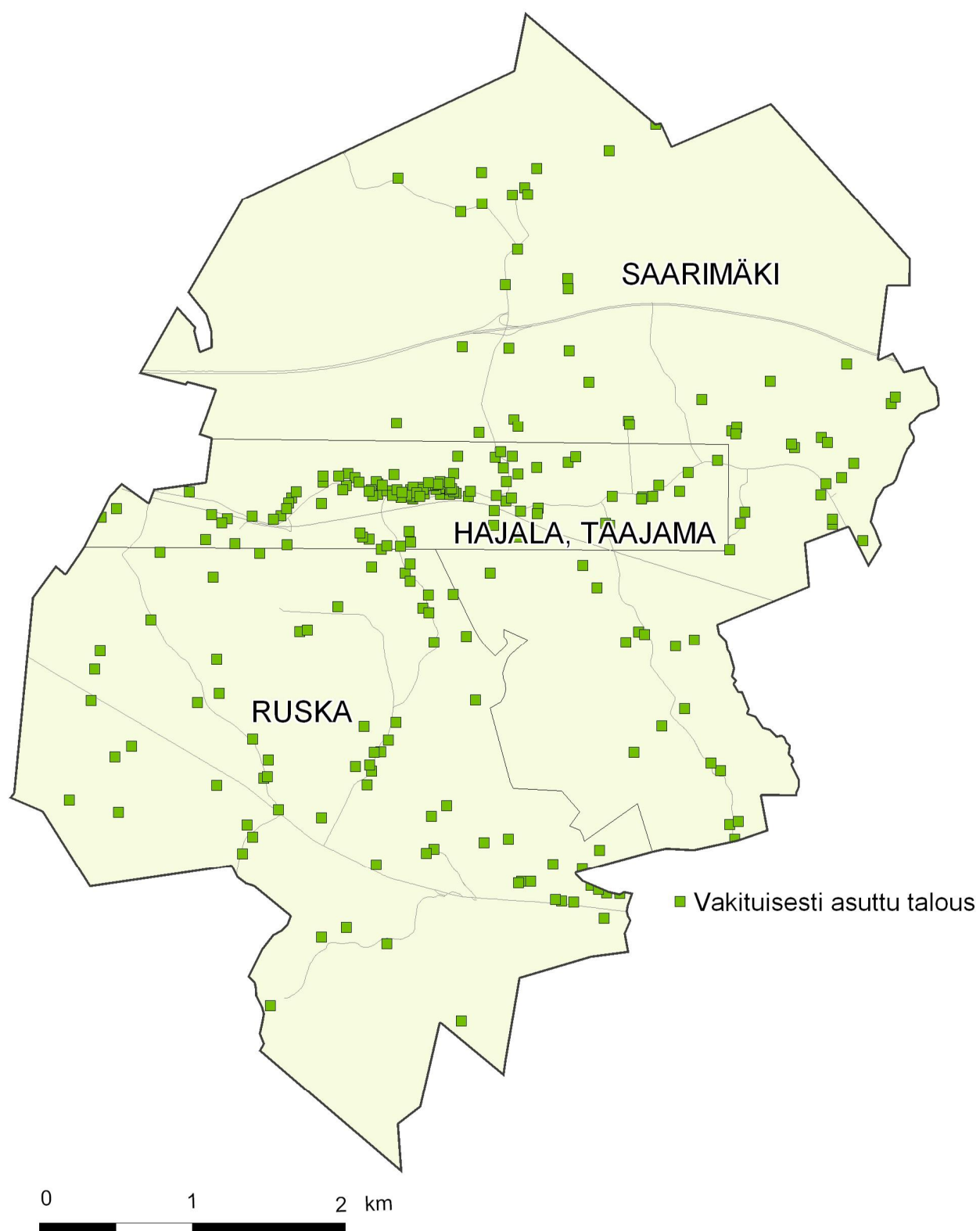
Liite 1. Hajalan sijainti ja tilastolliset pienalueet

Liite 2. Uudisrakentaminen Hajalassa 1980–2009

Liite 3. Väestön sijoittuminen pienalueittain vuonna 2010

Liite 4. Väestörakenne Hajalassa ja koko Salossa

